

Antwerpen, 9 februari 2009

Symposium ADHD ontspoord.....

Over ADHD als risicofactor voor disfunctioneel grensoverschrijdend gedrag

Op 13 november heeft het symposium met bovenstaande titel plaats gehad in het Provinciehuis in Antwerpen. Wat volgt is een samenvatting van de presentaties van de sprekers.

De aanwezigheid van **minister Van Ackere** en de inhoud van zijn betoog was voor de aanwezigen een duidelijk signaal van het belang van dit onderwerp en de bereidheid tot engagement vanuit het beleid. Hij erkent ADHD als een maatschappelijk relevant probleem, deze stoornis heeft immers een grote impact op het functioneren en op de ontwikkelingskansen van heel wat kinderen en volwassenen. Zorgvuldig omgaan en met het gebruik van de term en met het stellen van een correcte diagnose vindt hij primordiaal. In dit kader stelt hij zich de vraag of een systematische screening op populatieniveau zinvol is. Dit heeft zowel positieve als negatieve kanten. De minister wil in de toekomst ook meer duidelijkheid brengen mbt de verantwoordelijkheden rond screening en diagnose. Screening is niet hetzelfde als het stellen van een diagnose. Hierbij volgt hij het standpunt van ZitStil: het stellen van een diagnose vereist een specifieke deskundigheid en een multidisciplinaire aanpak.

De voormiddag was voorbehouden voor een stand van zaken op wetenschappelijk vlak:

Dr. Geert Dom had het over het samen voorkomen, meer dan men op basis van louter toeval zou kunnen verwachten, van ADHD, verslaving en grensoverschrijdend gedrag. In zijn presentatie werd onderzocht in welke mate gemeenschappelijke, onderliggende, neurobiologische kwetsbaarheden een rol spelen. Gemeenschappelijke neuroanatomische en neurochemische afwijkingen verklaren de remmingstoornissen die kenmerkend zijn voor deze problematieken. Op basis van deze gemeenschappelijke kenmerken mag men niet concluderen dat ADHD criminaliteit met zich meebrengt. Uit onderzoek blijkt dat bij mensen met ADHD wel een verhoogde kans op een verslaving en op criminaliteit bestaat.

Criminaliteit ontstaat op basis van het voorkomen van een veelheid van elkaar beïnvloedende factoren, zowel genetische als omgevingsfactoren. Dr. Dom wees tevens op de recent toenemende wetenschappelijke interesse op vlak van genetica.

Dr Dirk Van West sprak over antisociaal gedrag en jeugddelinquentie en het verband met een ontwikkelingsstoornis als ADHD. Antisociaal gedrag is een resultante van een langdurige interactie

tussen individuele, contextuele en sociale factoren, evenals het onderlinge samenspel tussen protectieve (beschermende) en risicofactoren. De rol van ADHD is hierbij nog onduidelijk. Onderzoek toont aan dat een vroege aanwezigheid van zowel ADHD als de oppositioneel-opstandige gedragsstoornis (ODD) een goede voorspeller is voor de antisociale gedragsstoornis. Bij jongeren gaat het samen voorkomen van ADHD en de antisociale gedragsstoornis gepaard met een vroege aanvang van deviant gedrag en met een sterk verhoogde kans op persistentie van antisociaal gedrag. Dr. Van West had het ook over de risicofactoren voor persistentie van gedragsproblemen bij ADHD-CD jongeren; negatieve gezinsomstandigheden, vroege agressie en gedragsproblemen, middelenmisbruik en persistentie van ADHD-symptomen, zoals blijvende hyperactiviteit en impulsiviteit. Kinderen met ADHD zonder gedragsproblemen zouden niet frequenter dan verwacht antisociaal gedrag vertonen. Sommige onderzoekers vonden wel een verband tussen individuele ADHD kenmerken (hyperactiviteit en impulsiviteit) en minder ernstige vormen van delinquentie. Dr. Van West benadrukte tevens het belang van de psychiatrische diagnostiek in het kader van een correcte aanpak en behandeling van delinquentie jongeren. In deze context wees hij op het belang van preventieve zorg en ondersteuning.

Prof. Stefan Bogaerts bijdrage situeerde zich binnen het forensisch wetenschappelijk onderzoek. In navolging van Dr Van West wees Prof. Bogaerts ons op de toenemende belangstelling voor het in kaart brengen van zowel de protectieve als de risicofactoren tav het stellen van crimineel gedrag op volwassen leeftijd. Het wetenschappelijk onderzoek naar ADHD als risicofactor staat nog in de kinderschoenen. Het stellen van een diagnose ADHD bij een volwassene is niet eenvoudig, de dark number is aanzienlijk groot en in de meeste gevallen is er sprake van co-morbiditeit met andere stoornissen. Onderzoek laat zien dat 10% van de volwassenen ADHD'ers in de criminaliteit zou belanden. Een grotere groep volwassen ADHD'ers pleegt eerder lichtere vormen van antisociaal gedrag (zoals rijden onder invloed en overdreven snelheid) en hervalt regelmatig opnieuw in deze delicten.

De namiddag werd ingevuld met workshops die elk op hun manier gelinkt waren aan het thema van dit symposium:

Dr. Annemie Vermassen is verslavingsarts bij ADIC Antwerpen en bracht ons een klinisch onderbouwd betoog over de verwevenheid ADHD met verslaving. Een kwart van het ADIC-cliënteel heeft in overeenstemming met de huidige literatuur terzake ook een onderliggende, vaak niet onderkende en behandelde diagnose van ADHD of ADD. Hun beperkingen in aandacht en concentratie bemoeilijken het aanhaken bij therapie. Het gelijktijdig behandelen van ADHD is soms een noodzakelijke voorwaarde om toegang te krijgen en aan het probleem van middelenverslaving te kunnen werken. Haar ervaring sluit aan bij de bevindingen van Prof. Bogaerts: het stellen van de diagnose zelf is vaak een moeilijke weg omdat symptomen van ADHD, middelenmisbruik en eventueel geassocieerde persoonlijkheidsstoornissen of andere psychiatrische symptomen elkaar overdekken, camoufleren of verergeren. Het behandelen van ADHD met medicatie is bij deze populatie niet altijd voor de hand liggend, gezien hun voorgeschiedenis van middelenmisbruik.

Dhr. Cis Dewaele, coördinator bij straathoekwerk Vlaanderen belichtte voor ons de prioriteiten die men hanteert vanuit een niet zo gekende en evidente vorm van hulpverlening : straathoekwerking. Deze vorm van zorgverlening is er voor mensen die nergens meer aansluiting vinden in onze maatschappij. Straathoekwerking kenmerkt zich door een heel eigen vorm van hulpverlening: men legt contacten met

de doelgroep door aanwezig te zijn op straat, het verstrekken van zorg gebeurt op vraag van de gast (= cliënt). De straathoekwerker vormt de brug tussen zijn gast en het georganiseerde hulpverleningscircuit. De doelgroep bestaat uit kwetsbare mensen die vanuit hun preciaire positie vaak met velerlei problemen te maken hebben waaronder ook het stellen van grensoverschrijdend gedrag. De aandacht gaat hier vooral naar de talrijk aanwezige risicofactoren in deze doelgroep, met op de eerste plaats de factor armoede. Het kunnen inschatten van de rol van persoonsgebonden risicofactoren (zoals ADHD) in deze context is vaak onmogelijk en is per definitie ook niet de taak van een straathoekwerker maar er wordt in de mate van het mogelijke mee rekening gehouden bij het zoeken naar oplossingen

Dhr. Robert Accoe, uitgenodigd in zijn functie van projectverantwoordelijke, stelde ons zijn time-out project voor samen met **Jeroen Donckers**. Het is een kleinschalig project, gevestigd op de ouderlijke boerderij en gericht op twee vormen van opvang: time-out en alternatieve dagbesteding. De doelgroep zijn jongeren tussen de 8 en 18 jaar, die om één of andere reden zijn vastgelopen in hun school of voorziening. Volgens de aanmeldingsformulieren hebben tweederden van deze jongeren ook ADHD. Zij kunnen er letterlijk en figuurlijk een tijdje uit. De jongere zelf staat centraal, niet de problemen. De boerderij is één grote verzameling middelen (het werk op het land, het contact met de dieren, het koken, het onderhoud van het huis ...) om een contact te laten tot stand komen tussen jongeren onderling en met volwassenen. De jongeren zelf komen er tot rust en de context creëert mogelijkheden voor positieve interacties en bekrachtiging.

Het symposium eindigde met een boeiend panelgesprek waaraan al onze sprekers deelnamen, samen met de adjunct-kabinetschef Volksgezondheid: Dhr. Dirk Dewolf.